

Új nemzetiségi törvény született

Szélesebb anyanyelvi, kulturális és oktatási jogok, ugyanakkor a nemzetiségi jogokra hivatkozva kevesebb visszaélési lehetőség, erős legitimitás és valós közösségi háttér – ezt garantálja a Navracsics Tibor, közigazgatási és igazságügyi miniszter által a parlament elé terjesztett, a nemzetiségekről szóló sarkalatos törvény.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium több mint egy éve tartó társadalmi egyeztetés után készítette elő a törvényjavaslatot. A társadalmi párbeszéd 2010 augusztusában kezdődött, és folyamatos egyeztetés zajlott az országos kisebbségi önkormányzatok vezetőivel is. Idén tavasszal a minisztérium Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárságának közreműködésével szakértői munkacsoport jött létre, nyáron pedig a minisztérium Stratégiai Partnerségi Megállapodást kötött mind a tizenhárom országos kisebbségi önkormányzattal. (BARÁTSÁG, 2011/3. szám)

Az új sarkalatos törvény a 1993-as nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló, többször módosított törvényt váltja, összhangban Magyarország új Alaptörvényével, amely preambulumban is rögzíti, hogy Magyarország becsüli az itt élő nemzetiségeket a magyar politikai közösség részének és államalkotó tényezőnek ismeri el. Magyarország tizenhárom, több évszázados jelenléttel bíró és az eddig hatályos törvényben is elismert nemzetiségnek otthona, ezek a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán.

A javaslat meghatározza a nemzetiségi közösség és a nemzetiséghez tartozó egyén fogalmát. Egyéni nemzetiségi jog a nemzetiséghez tartozás kinyilvánítása, amely az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga. A javaslat azonban azt is egyértelművé teszi, hogy a nemzetiségi jogok és kötelezettségek a nemzetiséghez tartozó egyént és közösséget akkor illetik meg, ha identitását – törvény vagy végrehajtására kiadott jogszabály által meghatározott módon – kinyilvánítja.

Új definícióként meghatározza a nemzetiségi kulturális autonómia, valamint a nemzetiségi általános választások viszonylatában a nemzetiségi szervezet fogalmát, mellyel az eddigi szabályozás adós maradt. Az új meghatározás szerint – a nemzetiségi általános választásokkal összefüggésben – nemzetiségi szervezet az a közhasznú egyesület, amelynek alapszabályában rögzített célja az e törvény szerinti, konkrétan megjelölt nemzetiség képviselése.

Dr. Latorcai Csaba (jobbról) és Paulik Antal a sajtótájékoztatón

Bajtai László felvétele

A törvény közösségi nemzetiségi jognak ismeri el a történelmi hagyományokat, a nyelvet, a kultúrát, annak ápolását és gyarapítását, a közösségi névhasználatot, a nemzetiségi földrajzi nevek használatát. Ide tartoznak még a nemzetiségi nevelési, oktatási jogok, az intézmény létrehozásának és működtetésének jogosítványai valamint a nemzetközi kapcsolattartás joga.

Erősödik a nemzetiségek anyanyelv-használati joga. Például a helyi ügyintézés kapcsán biztosított kétnyelvű dokumentumokat, vagy a nemzetiségi önkormányzatok ülésének anyanyelven vezetett jegyzőkönyveinek hivatalos voltát említhetnénk. A javaslat értelmében nemzetiségek által használt nyelvnek számít a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma (romani, illetve beás), a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nyelv, továbbá a roma és az örmény nemzetiség esetében a magyar nyelv is. Pontosabbá válnak az anyanyelvi névhasználat szabályai is.

Rendelkezik az előterjesztés a nemzetiségi kulturális autonómia kérdéseiről, rögzíti az oktatási és kulturális öngazdálkodást. Továbbá rögzíti azt, hogy az állam támogatja a nemzetiségi kultúrák tárgyi emlékeinek gyűjtését, közgyűjtemények alapítását és gyarapítását, a nemzetiségek könyvkiadását és időszaki kiadványainak megjelentetését, a törvényeknek és közérdekű közleményeknek a nemzetiségek anyanyelven történő ismertetését, valamint a nemzetiség családi eseményeihez kapcsolódó egyházi szertartások anyanyelven történő lebonyolítását, illetve az egyházaknak a nemzetiség anyanyelven végzett vallási tevékenységét.

A tervezet egyértelművé teszi a nemzetiségi oktatási és kulturális intézmények átvételének-átadásának szabályait és rendezi az országos kisebbségi önkormányzatok intézményfenntartásának részleteit. Új elemként jelenik meg a tervezetben a *média jogok* részletes szabályozása. A tervezet rögzíti az anyanyelvű információkhoz való hozzájutás jogát az írott és elektronikus sajtóból, amihez az állam támogatást nyújt. Rögzíti a közszolgálati médiaszolgáltató nemzetiségekkel kapcsolatos kötelezettségeit, valamint azt, hogy az állam milyen módon támogatja a nemzetiségi nyelvű, illetve a nemzetiségekről szóló programok, kiadványok készítését.

Új elem az is, hogy a népszámlálás során statisztikai célra felvett adatok a Központi Statisztikai Hivatal által történő feldolgozást és közzétételt követően az egyes nemzetiségi joggyakorlás feltételeinek meghatározása során felhasználhatóak.

A javaslat visszahozza az átalakult nemzetiségi önkormányzati formát települési szinten.

A nemzetiségi önkormányzatok *önállóan gazdálkodó jogi személyként működnek a jövőben, így költségvetési tervezésük és gazdálkodásuk áttekinthetővé válik, a jogorvoslati garanciák megjelenésével pedig törvényeségi és pénzügyi-gazdasági ellenőrzésük is megoldottá válik. A helyi nemzetiségi önkormányzat és a helyi önkormányzat jelenleg nem tisztán szabályozott kapcsolatát pontosabban, részletesebben szabályozza a törvény és megteremti a szükséges jogorvoslati garanciákat is. Minden nemzetiség létrehozhat országos önkormányzatot. A nemzetiségi képviselők választása a jövőben a helyi önkormányzati választással egy napon történik. A nemzetiségi önkormányzati választásokat azok mindhárom szintjén - a helyi, megyei és országos szinten - közvetlenné és egyidejűvé teszi. A törvényjavaslat a népszámlálás adataihoz köti a nemzetiségi önkormányzati választások kitűzését. Megyei (fővárosi) nemzetiségi önkormányzati választást azonban csak olyan településeken lehet tartani, ahol egy nemzetiség valós közösségi háttérrel rendelkezik, és ezt tíz településen, illetve kerületben, legalább 30 fős névjegyzékkel tudja igazolni. Időközi választás mind a települési, mind a területi (megyei/fővárosi), mind az országos szinten lehetséges. A nemzetiségi önkormányzati választásokon azok a polgárok vehetnek részt, akik lakóhelyükön szerepelnek a nemzetiségi választói névjegyzéken. Új elemként jelenik meg a tervezetben a nyilvános és folyamatosan vezetett nemzetiségi választói névjegyzék. Az aktív választójog - vagyis a nemzetiségi választáson részvételre jogosult választópolgár - feltétele, hogy a polgár a helyi önkormányzati választáson választójoggal rendelkezzen, az adott nemzetiséghez tartozását megvallja.*

A javaslat visszaállítja a nemzetiségi *kedvezményes mandátum* jogintézményét. Vagyis ott, ahol a településen egy nemzetiség nagyobb arányban él, és a választópolgárok legalább ötven százaléka az adott nemzetiség választói névjegyzékén szerepel, és sem a polgármester-választáson, sem az egyéni listán

nem szerez mandátumot egyetlen nemzetiségi jelölt sem a település önkormányzatában, úgy kedvezményes szavazatszámmal – a legkevesebb szavazattal bejutott mandátum tulajdonosára kapott szavazatok számának kétharmadával – bejuthat a nemzetiség képviselője a település képviselő-testületébe.

A nemzetiségi választáson választott képviselővel szemben azonban a *hatályos szabályozásnál szigorúbb feltételekhez kötött a passzív választójog*. Egyrészt csak a nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárságú választópolgár lehet jelölt a nemzetiségi önkormányzati választásokon, másrészt a - a korábbiakhoz képest új elemként - nyilatkoznia kell arról, hogy a legutóbbi két általános nemzetiségi választás során más nemzetiség színeiben nem vállalt jelöltséget.

A cél, hogy a településeken és területi szinten *csak tényleges, népszámlálási adatokkal alátámasztott közösségi háttér megléte esetén jöjjön létre nemzetiségi önkormányzat*, ugyanakkor az adott nemzetiség országos képviselete akkor is biztosított legyen, ha más szinten nem alakít az adott nemzetiség önkormányzatot.

A nemzetiségek választásának tisztaságát szavatoló számos új intézkedést foglal magában a jogszabály. Ilyenek például, hogy a nemzetiségi jelölő szervezet csak közhasznú szervezet lehet, a települési nemzetiségi önkormányzati választásokra csak ott kerülhet sor, ahol a népszámlálás adatai szerint legalább 30, egy adott nemzetiséghez tartozó személy él. Bevezetésre kerül az ajánlás gyűjtések mind a jelölő szervezetek, mind a jelöltek számára, a jelölti nyilatkozat szabályai pedig szigorodnak. Országos önkormányzat alakítása alanyi jog minden nemzetiség számára és nyilvános a folyamatosan vezetett nemzetiségi választói névjegyzék.

Az intézkedések következtében a kormány reményei szerint *erősebb legitimitással, tényleges közösségi háttérrel bíró nemzetiségi önkormányzatok* alakulhatnak.

Lapzárta: 2011. nov. 30.

Dr. Latorcai Csaba helyettes államtitkár, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium:

Ez az év egyértelműen a változások éve volt a hazai nemzetiségek életében: a működés területén éppúgy, mint a gazdálkodásban. A pályázati rendszer átalakulását – megalakult a Wekerle Sándor Alapkezelő – felülvizsgáljuk, például abból a szempontból is, hogy szükséges-e minden esetben a pályáztatás, nem lehetne-e egyfajta normativitás irányába elmozdulni? A Parlamentnek benyújtott új Nemzetiségi törvény értelmében a választói névjegyzék folyamatosan vezetett, nyilvános, a választóknak lehetőségük lesz arra, hogy közvetlenül válasszák meg képviselőiket, megszűnik az a hosszú folyamat, mely egy közvetett választási folyamat legvégén tette lehetővé a vezetők megválasztását. A közvetlen választás véleményem szerint nagyobb legitimitást fog biztosítani a nemzetiségek vezetőinek.

Számos nemzetiségi rendezvényen vettem részt 2011-ben és mindegyik megerősített abban, hogy az a sokszínűség és gazdagság, melyet a nemzetiségek kultúrája őriz, nagy kincs, mely gazdagítja az ország kultúráját.

Hepp Mihály, az Országos Önkormányzatok Szövetségének és az Országos Horvát Önkormányzat elnöke:

A magyarországi nemzetiségi közösségek ebben az évben az elmúlt húsz esztendő biztosan legnehezebb időszakát élték meg. A megalakult helyi, területi és országos önkormányzatok a legrosszabb álmaikban sem gondoltak arra, hogy mi várja őket: azzal az indoklással, hogy a megalakult nemzetiségi önkormányzatok kb. 8%-a olyan településeken jött létre, ahol az adott nemzetiségnek még nyomai sincsenek, a 92%-ot büntették drasztikusan azzal, hogy az eddigi 560 ezer forintos alaptámogatást 209 ezer forintra mérsékeltek. Ezzel olyan, évtizedek óta megrendezett programok kerültek veszélybe, illetve maradtak el, amelyek az anyanyelvápolásban, a hagyományok és az identitás megőrzésében játszanak fontos szerepet. Csak csodálattal tudom említeni azt, hogy szinte mindegyik önkormányzat ennek ellenére is megvalósította a tervezett programok zömét, mert azt hitte, hogy a feladatalapú támogatásból, vagy a Wekerle Sándor Alapkezelő által kiírt pályázatokból elnyert forrásokból fedezni tudja majd a költségeket. Sajnos mindenki tévedett, mert a feladatalapú támogatás csak augusztusban érkezett, a Wekerle-pályázatok pedig még mindig csak a szerződések stádiumában vannak.

Reméljük, hogy a 2012. év nem hoz részünkre sok meglepetést, változást, s hogy a finanszírozási rendszerek olajozottabban fognak működni, mint az idén; hogy a Wekerle Sándor Alapkezelő jobban támaszkodik majd a tapasztalatainkra, korábban kerülnek kiírásra a pályázatok, és hogy előfinan-

szírozottá válnak a programok, mert még egy ilyen évet nem tud elviselni a nemzetiségi társadalom. Minden nemzetiségi közösség rájön arra, hogy csak közös fellépéssel tudunk partnerek lenni, csak így tudjuk kiharcolni és megvédeni az érdekeinket.

Teljesen egyetértek a kormány azon szándékával, hogy rendet kell tenni a nemzetiségi közéletben, s hogy jobb törvények kellenek, de nem ilyen rohammunkában és sokkal átgondoltabban. A nemzetiségi, a közoktatási, a választójogi és az önkormányzati törvénytervezetet jól össze kell fésülni és valamilyen koncepció köré kell őket csoportosítani, amit egyelőre nem látunk. Csak annyit érzékelünk, hogy ezek ilyen formában megnehezítik a nemzetiségek életét. Tudomásul kellene venni, hogy a 13 nemzetiség érdekei, körülményei és hagyományai nem azonosak, ezért nem várható el, hogy a prioritások mindenkinél azonosak legyenek és a kormányzati szervek felé egységes véleményt tudjunk képviselni. Az országos önkormányzati elnökök pozitívan állnak a kérdésekhez, közös megoldásokat keresnek, de természetesen nézetkülönbségek mindig is lesznek. Az Országos Önkormányzatok Szövetségében végzett munka néha ugyan megterheli az Országos Horvát Önkormányzat elnökeként folytatott – önmagában sem könnyű – tevékenységet, de vállaltam, és amíg megbíznak bennem s munkatársaimban, továbbvisszük az ügyeket. Még akkor is, ha néha úgy érezzük, hogy csupán formális az a konzultáció, amit lefolytatunk. Mindennapi tevékenységünk adminisztrációja sok energiánkat viszi el, valamint intézményeink igazgatása is okoz némi gondot. Továbbra is alapelvünk és meggyőződésünk, hogy intézményi háttér nélkül egyetlen kisebbség sem maradhat fenn, ezért a nehéz körülmények ellenére is szeretnénk bővíteni intézményi hátterünket. Ezért tárgyalunk a Pécsi Önkormányzattal a Miroslav Krleža Horvát Iskola átvételéről.

Az új törvénnyel részletesen következő számunkban foglalkozunk.

Olvassa a BARÁTSÁG-ot!

Fizessen elő most 2012-re!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető átutalással:

a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete OTP-számlaszámán: 11711034-20813402

e-mail címeink: baratsag@upcmail.hu, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!